

25 februari 2022

Aan de minister voor Klimaat en
Energie
De heer Rob Jetten

Geachte minister,

Als Grootouders voor het Klimaat hebben wij met belangstelling kennis genomen van uw brief aan de Tweede Kamer van 11 februari en uw interview in de NRC van zaterdag 12 februari j.l. In beide gaat u in op prioriteiten die het kabinet voorziet bij ondersteuning van de investeringsbehoefte door middel van het klimaat- en investeringsfonds. Ook benadrukt u het belang van doelmatige en doeltreffende besteding van alle middelen en stevige parlementaire controle op die besteding.

Wij zijn enthousiast over uw ambitie om met dit kabinet de klimaatproblematiek aan te pakken en zien daarin een acceptatie van het door ons en vele andere organisaties bepleitte ambitieus klimaatbeleid in het belang van toekomstige generaties.

Met het Klimaatfonds komt veel geld beschikbaar, een inzet van 35 miljard Euro als breekijzer om de ambitie van het kabinet invulling te geven. Als grootouders hebben wij geleerd behoedzaam met geld om te gaan. Efficiënte besteding betekent voor ons het resultaatgericht ondersteunen van brede maatschappelijke doelen, zorgvuldigheid bij het maken van keuzes en transparantie en verantwoording in het hele proces. Wij vinden dat deze punten ook gelden bij de beoogde versnelling van de energietransitie middels het Klimaatfonds.

De middelen moeten worden opgebracht door de (toekomstige) belastingbetaler en besteding moet dan ook breed maatschappelijk ten nutte komen. Om te voorkomen dat de besteding onderwerp wordt van een groot lobbyspel, is het nodig om op korte termijn duidelijke criteria vast te stellen voor uitgaven uit het fonds. Wij menen dat de energietransitie niet gediend is met afwachten tot anderen met voorstellen en claims komen.

Onderwerpen met breed maatschappelijk nut zijn volgens ons:

- Infrastructuur voor duurzame energie: verzwaring elektriciteitsnetten, productie van duurzame elektriciteit en groene gassen (waaronder groene waterstof)
- Verkeersinfrastructuur met nadruk op OV, fietsvoorzieningen, elektrische laadinfrastructuur
- Verduurzaming huizen en gebouwen (isolatie, warmtepompen), vooral voor lage inkomens; aanpassingen in de gebouwde omgeving, groen in woonwijken, ter vermindering van hittestress en vastleggen van CO₂
- Klimaat neutrale industrie: innovatiesteun alleen voor kansrijke energie-intensieve bedrijven
- Natuurherstel door grondaankoop door de overheid en verpachten voor omschakeling naar natuur-inclusieve en circulaire landbouw. Niet het verkopen van grond voor datacentra
- Investerings in opleidingen van vakmensen die nodig zijn om al dat werk te doen (o.a. installateurs).

In de kamerbrief en het interview lijkt u deze denklijn te volgen. Maar tegelijkertijd zijn er vele lobbies zich al aan het warmlopen om vanuit het eigen deelbelang invulling te geven en daarbij een beroep te doen op het Klimaatfonds. Wij willen hiervoor waarschuwen met een tweetal voorbeelden.

Wind op zee en waterstof

Breed maatschappelijk nut bij de inzet van publieke middelen betekent dat met gemeenschapsgeld gesubsidieerde duurzame elektriciteit van windmolens op zee beschikbaar moet komen voor de

stroombehoefte primair van huishoudens en bedrijven. Er zijn echter al veel potentiële gegadigden om grote hoeveelheden groene stroom van zee te gaan inzetten voor commerciële waterstofproductie en nieuwe datacenters. Het kan niet de bedoeling zijn dat huishoudens en bedrijven op grijze stroom blijven aangewezen en de beschikbare groene stroom naar gesubsidieerde waterstoffabrieken en datacenters gaat.

De geplande grote uitbreiding van het met gemeenschapsgeld gesteunde windvermogen op zee moet daarom in eerste instantie worden gereserveerd voor verduurzaming van de stroombehoefte van huishoudens en bedrijven. Als de energie intensieve industrie voor 2030 gedeeltelijk op waterstof wil overschakelen- wat een goede zaak zou zijn-, dan zullen private investeerders extra windcapaciteit moeten realiseren, dan wel groene waterstof moeten invoeren. De verduurzaming van de elektriciteitsvraag mag niet worden vertraagd door een claim op windmolen-vermogen voor de productie van waterstof vanuit deelbelangen als de energie-intensieve industrie of bijvoorbeeld datacenters. Daarbij zijn ook Ruimtelijke Ordening, het subsidie- en vestigingsbeleid belangrijke instrumenten om hier sturing aan te geven.

Als er tussen nu en 2030 geen private investeerders bereid zijn tot het plaatsen van extra windcapaciteit op zee, dan zal de energie intensieve industrie dus niet op korte termijn op waterstof kunnen overschakelen, tenzij die waterstof wordt geïmporteerd. Het is zaak dit perspectief op tijd aan de deelbelangen duidelijk te maken opdat deze hiermee bij hun investeringsplannen rekening kunnen houden.

Tata Steel

Bij Tata Steel is het voornemen uitgesproken het bedrijfsproces in een periode van 15-20 jaar volledig om te bouwen op de productie van groen staal. Realisatie van dit voornemen is op zich een goede zaak die past binnen het beleid om de energie-intensieve industrie in 2050 volledig klimaatneutraal te laten zijn. Het is te verwachten dat het bedrijf voor deze operatie een groot beroep zal doen op subsidies uit het Klimaatfonds. Wij vragen ons af of dat past binnen de criteria.

Allereerst speelt hier de kwaliteit van de leefomgeving, welke rond Tata Steel IJmuiden bedroevend is te noemen. In het licht van Artikel 21 van de Grondwet ‘De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu’ is de overheid de afgelopen decennia drastisch tekort geschoten bij de zorg voor het leefmilieu van omwonenden. De vraag is dus of deze problemen op korte termijn op te lossen zijn als er een langdurig ombouwproces wordt beloofd. Gezien het track record bestaat hierover bij ons twijfel.

Voorts ligt het voor de hand deze casus te bezien vanuit een visie op groene industriepolitiek, waar ook u voorstander van bent. Ook hierbij trekken wij, als Grootouders voor het Klimaat, lessen uit het verleden. Eerder gingen veel middelen naar steun voor niet levensvatbare bedrijven, met onder meer als gevolg het debacle van de RSV affaire. De lering die daaruit werd getrokken betekende dat het Fokker-concern niet door de overheid overleefd werd gehouden. Ook de Algemene Rekenkamer heeft in 2014 belangrijke aanbevelingen gedaan in het rapport ‘Besteding van aardgasbaten: feiten, cijfers en scenario’s’.

Het voorgaande maakt voor ons duidelijk dat belastinggeld niet moet worden ingezet om bedrijven, die veranderingen (zoals de energietransitie) niet aan kunnen, in leven te houden. Specifiek voor Tata Steel mag het niet zo zijn dat een *money drain* ontstaat, waarbij Nederlands belastinggeld naar aandeelhouders van Tata in India verdwijnt.

Wij menen dat alleen op basis van een gedegen en duurzaam business plan kan worden beoordeeld of de overheid een rol zou moeten hebben. Voor ons is duidelijk dat de inzet van steenkool in ieder geval voor 2030 tot een eind moet komen en dat de inzet van aardgas de overgang naar fossielvrij niet mag vertragen. De inzet van waterstof dient zeker voor wat betreft Tata zorgvuldig te worden bezien in het bredere verband zoals geschetst in bovenstaande tekst over wind op zee en waterstof.

In uw rol van coördinerend minister en *primus inter pares op klimaatgebied*, vragen wij aandacht voor het gebrek aan handhaving, dat ook in het geval Tata Steel evident is. De commissie Van Aartsen

kwam in het rapport 'Om de leefomgeving' (2021) tot de conclusie dat het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) wordt gekenmerkt door fragmentatie en vrijblijvendheid, waardoor vermijdbare schade ontstaat. Wij vragen u zich er voor in te zetten aanbevelingen van deze commissie integraal doorwerking te doen krijgen.

Tot slot wat betreft de transparantie van het proces van allocatie van de middelen. U schetst het traject van afstemming met het parlement en het toetsen op doelmatigheid. Voor ons blijft het vooral van belang te volgen of de inzet van de middelen het beoogde doel dient: doeltreffendheid.

Wij stellen een reactie uwerzijds op onze voorstellen zeer op prijs en hopen dat uw inzet ertoe leidt dat de bestedingen via het Klimaatfonds niet in de zakken van private lobbies verdwijnen.

Hoogachtend,
namens Grootouders voor het Klimaat

Vincent van den Bergen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'V. van den Bergen', with a long horizontal stroke extending to the right.

e-mail: info@grootoudersvoorhetklimaat.nl
vvandenbergen@gmail.com